CHRONICLES OF THE WHISPERING PIXEL

Sammon kuiskaus

Whispers of the Sampo

Tarina Vaskilahden perijästä Toivosta, Sammon kirjokannesta, auringosta, joka palasi Pohjolasta – ja vuodesta, joka kiertyi Pihlajamäessä

CYBERLEO GAMES · KUVAKIRJA PELIN TARINASTA · V2.0.0

Sisällys

PROLOGI

Sammon tarina 4

LUKU 1 · KEKRIN ODOTUS

Pihlajamäki 6
Vaskilahden kylä 8
Kuiskaavat kasvit 10
Kolme puhuttelua 12
Riihi ja Nokiparta 14
Hiidet ja Hiidenkivi 16
Kekri 18
Kello lammella 20
Hauenleukakantele 22

LUKU 2 · SAMMON PALASET

Metsola 24
Mielikin avaimet ja Hiiden hirvi 26
Lemminkäisen sukset 28
Tapio ja ensimmäinen palanen 30
Hopeinen kala 32
Tuonen portti 34
Lemminkäisen äiti 36
Seitsemän polvea 38
Arvo joen rannalla 40
Antero Vipunen 42

LUKU 3 · KIRJOKANSI

Kuolleen miehen paperi 44
Raution jäljet 46
Kohtaaminen 48
Kätkön puumerkit 50
Puumerkkien polku 52
Vartioyö 54
Kiukaan kätkö 56
Kekrin paluu 58

LUKU 4 · POHJOLAN TIE

Aurinko ei nouse 60
Pohjolan tien yö 62
Laulukilpa rajajoella 64
Sariola 66
Tuohisopimus 68
Kyinen pelto 70
Otson laulu 72
Tuonelan hauki 74
Louhen muisto 76
Pohjan neidon värttinä 78
Kolme päivää pajassa 80
Neljä tuulta 82
Kivimäen portti 84
Kevät 86
Kolme kevättä 88

EPILOGI · VUOSI PIHLAJAMÄESSÄ

Tarina on kerrottu 90
Juhannus 92
Vaskivuori 94
Sato ja kekripidot 96
Talvi ja seisauksen kokko 98

LÄHTEET

Kalevala (1849) 100
Kansanperinne 102

HENKILÖT

Vaskilahden väki 104
Pohjolan väki 106

KALEVALAN JA KANSANPERINTEEN VÄKI

Mistä he tulevat 108

PROLOGI

Sammon tarina

Sammon tarina

”Mieleni minun tekevi, / aivoni ajattelevi / lähteäni laulamahan, / saa’ani sanelemahan…” (Kalevala, 1. runo)

Kauan sitten seppä Ilmarinen takoi Pohjolan emännälle Sammon: ihmemyllyn, joka jauhoi viljaa, suolaa ja rahaa. Sen kanneksi hän takoi kirjokannen, ja kanteen kirjottiin taivaan kuvat – tähdet, aallot, viljantähkät ja kuun sirppi. Sampo jauhoi Pohjolassa, kunnes Väinämöinen soitti Pohjolan väen uneen ja Kalevalan miehet kantoivat sen veneeseensä. Emäntä heräsi, nosti myrskyn ja lensi kotkana heidän peräänsä. Kotkan kynsissä Sampo putosi aaltoihin ja hajosi, ja meri otti myllyn.

Vanha Väinämöinen lähti lopulta vaskiveneellään, mutta hän ”jätti kantelon jälille, / soiton Suomelle sorean, / kansalle ilon ikuisen, / laulut suuret lapsillensa” (Kalevala, 50. runo).

Vuosisatoja myöhemmin palanen kirjokantta ajautui pienen kylän rantaan. Kylän nimi oli Vaskilahti. Mies nimeltä Lauri Kallionpää nosti palasen rannasta, vahti sitä riihen tulen ääressä koko ensimmäisen yön ja rakensi sille aamulla kätkön riihen kiukaan alle. Samalta rannalta Lauri nosti pienen tammenterhon ja kylvi sen niitylle; siitä kasvoi Vaskilahden vanha tammi, joka kekriyönä kuiskaa. Hänestä alkaen palasta vartioi seitsemän polvea Kallionpäitä, viimeisenä vanha Arvo – yhdessä riihen väen kanssa. Niin kauan kuin kansi lepäsi kätkössään, pellot kasvoivat, tupatonttu piti tulen ja veden väki nukkui rauhassa.

Sitten tuli kekri, jona Arvo Kallionpää katosi. Kylä sanoi, että hän lähti itse. Pihlaja hänen pihallaan kuiskii toista.

LUKU 1 · KEKRIN ODOTUS

Pihlajamäki

I

Pihlajamäki

Toivo, Arvon siskon lapsenlapsi, saapui Vaskilahteen syksyn ensimmäisenä kylmänä aamuna. Isoeno Arvon tila, Pihlajamäki, oli siirtynyt hänelle perintönä, ja siksi kyläläiset sanoivat häntä perijäksi. Tila odotti mäen päällä: navetta, jonka katto kaipasi korjausta, pelto, jossa kasvoi vain rikkaruohoa, ja tupa, jonka takassa oli kylmää tuhkaa.

Kuistilla makasi pieni karkeakarvainen mäyräkoira, harmaapartainen ja vakava. Se nousi, nuuhki Toivon kättä pitkään – ja heilutti häntäänsä. Lucky oli odottanut isäntäänsä koko vuoden. Nyt se oli päättänyt, kenen rinnalla kulkisi.

Pihan pihlaja kahisi, vaikka tuulta ei ollut. Sen juurella hehkui violetti kide, Kuiskaavan Pikselin sirpale. Toivo ei vielä tiennyt, että tässä kylässä kasvit puhuvat – kun joku muistaa kuunnella.

LUKU 1

Vaskilahden kylä

Vaskilahden kylä

Polku vei itään, Vaskilahden kylään. Kauppias Eero Rautio pyyhki tiskiään ja hymyili leveästi: ”Arvo? Lähti kai kaupunkiin. Vanha mies, omituinen.” Leski Kerttu antoi nauriin ja muisti äitinsä säkeen tupatontulle. Pikku-Veikko, melkein kymmenen, oli nähnyt pellolla valoja kuin pieniä silmiä maan sisällä; isä ei uskonut sanaakaan, eikä äiti Anni tiennyt, mitä uskoa. Suntio Aapeli lakaisi kirkon portaita, niin kuin oli lakaissut neljäkymmentä vuotta. Kylän ilmoitustaululle, kirkon eteen, kyläläiset kiinnittivät pyyntöjään joka aamu.

Ja metsän laidassa, majassaan kuivattujen yrttien alla, asui tietäjä-Lempi. ”Tiesin, että tulet”, hän sanoi. ”Pihlaja on kuiskinut sinusta jo viikon.” Hän opetti, että haltijoita ei vangita eikä käsketä: niiden suosio hankitaan lahjoilla ja tavoilla – ja puhuttelemalla niitä oikein, oikeilla nimillä, niin kuin vanhat tekivät.

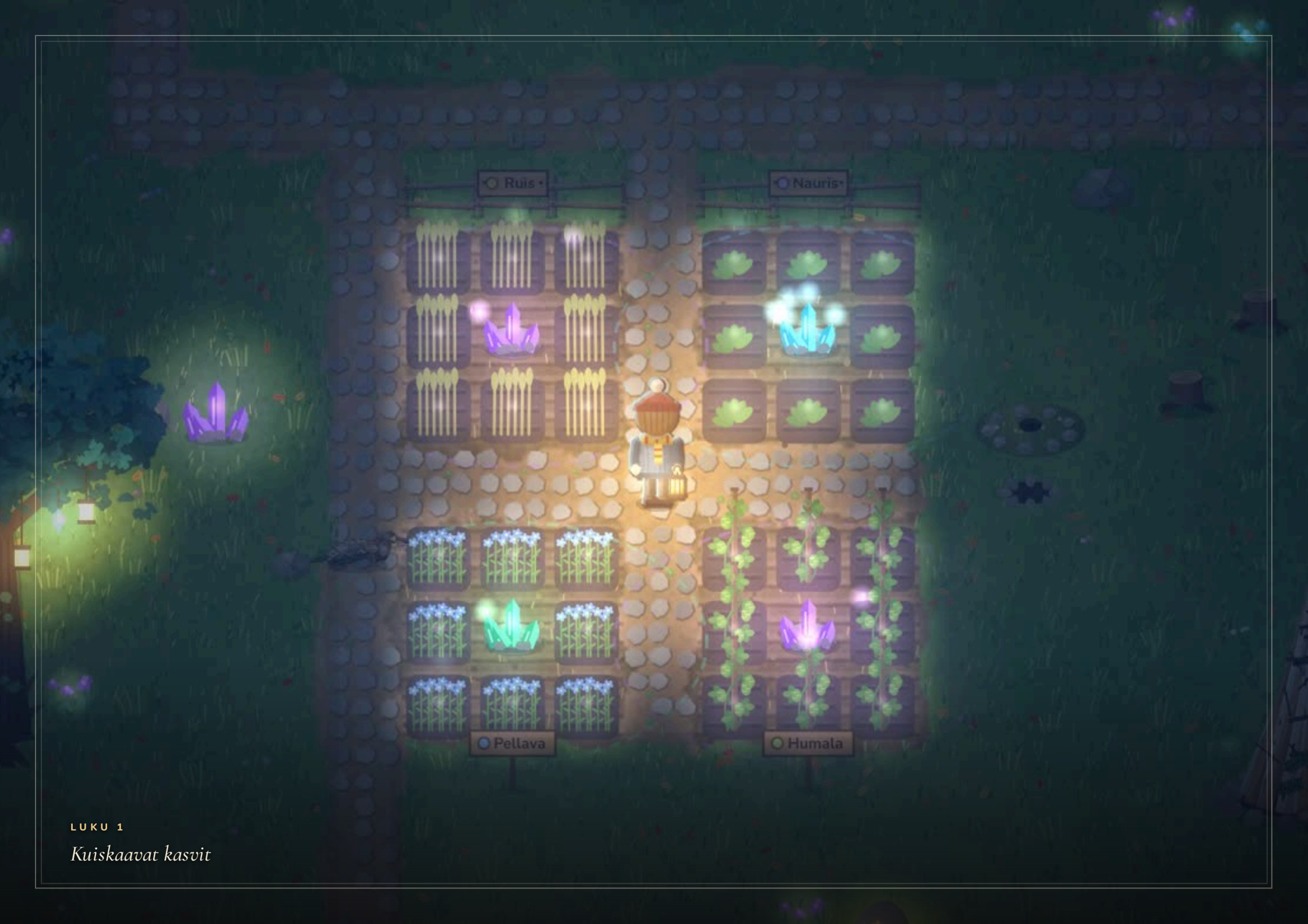

LUKU 1

Kuiskaavat kasvit

Kuiskaavat kasvit

Päivisin Toivo kuokki, kylvi ja kasteli. Öisin hän kulki lyhdyn kanssa pellolle ja asetti Pikselin sirpaleen orastavan rukiin viereen. Silloin kasvit alkoivat kuiskia. Hyvin kasteltu ruis puhui selvästi; janoinen nauris vain mumisi.

Ne kertoivat, mitä kylässä oli tapahtunut kekriyönä: riihen räppänästä oli noussut savua keskellä yötä, vaikka puinti oli ohi, ja Lucky oli ulvonut – eikä kukaan ollut mennyt katsomaan. Leski Kerttu kertoi loput. Hän oli nähnyt ikkunastaan kaksi lyhtyä menevän pellon poikki kohti lampea. Vain yksi oli palannut.

Nokkoset tuvan seinustalla kuulivat, mitä suolla liikkui. Kumpu pellon laidalla tiesi, kuka sen alla nukkui. Ja pihlaja kuiski metallista, joka kiilsi lammen pohjassa kaislojen keskellä.

Tupatonttu Harmaaparta

Kummun maahinen

Vedenemäntä

Kolme puhuttelua

Lempi oli oikeassa: haltijoita puhuteltiin oikein nimin, niin kuin Kalevalassa. Toivo keräsi säkeet kyläläisiltä, kasveilta ja Arvon almanakasta – ”Ukko, kultainen kuningas, hope’inen hallitsija…”

Tupatonttu Harmaaparta istui yöllä kynnyksellä. Kun Toivo lausui puhuttelun ja tarjosi lämmintä puuroa, tonttu lupasi pitää takan tulen, kunhan tuvassa ei vihellellä. Pellon kummussa asui maahinen, kaunis ja pitkävihainen; se halusi tuoreen nauriin ja kaikki puhuttelun sanat oikeassa järjestyksessä, eikä kumpua saanut enää kuokkia. Ja lammen laiturille nousi myöhään yöllä vedenemäntä, Vellamon sukua. Hän rakasti hopeaa, kuun metallia, eikä sietänyt, että lampea sotkettiin.

Kolme lahjaa, kolme puhuttelua, kolme sopimusta – ja talo oli taas sovussa haltijoidensa kanssa. Silloin kylä saattoi viettää kekriä.

LUKU 1

Riihi ja Nokiparta

Riihi ja Nokiparta

Kekrikentän itäpuolella, männyn juurella, seisoi Arvon riihi: savunmusta hirsirakennus, jolla oli turvekatto, räppänä ja niin korkea kynnys, että Lucky piti nostaa sen yli. Parrelle ripustettiin ruis, ohra ja pellava kuivumaan, kiuas lämmitettiin haloilla, ja aamulla vilja puitiin varstalla.

Mutta riihen tuli palaa koko yön, eikä sitä saa jättää yksin. Pikku-Veikko pyysi päästä riihenvartijaksi ja istui kynnyksellä lyhty kädessä, kunnes aamu valkeni. Riihen tavat kertyivät pala palalta – Lempiltä, Kertulta, joka muisti äitinsä riihilaulun, riiheltä itseltään yöllä ja riihenvartija-Veikolta. Riihen väki ei halunnut sanoja vaan tapoja: tuli palaa koko yön vahdittuna, parsi täytetään ennen lämmitystä, savussa ei kirota eikä vihellellä – ja sadon ensimmäinen lyhde on riihen väen.

Halkopinon päällä istui nokinen ukko, Nokiparta. Kun Toivo ojensi hänelle ensimmäisen lyhteen, riihitonttu lupasi vartioida tulta itse. Ja hän kertoi, että kekriyönä Arvo oli istunut riihessä tulen ääressä palanen taskussaan, ennen kuin lähti lammelle – ja että riihen nurkalla oli odottanut mies lyhty kädessä. Sitten Nokiparta ojensi nokisen sivun, jonka Arvo oli pudottanut penkin alle: ”Pidin sen savulta.”

LUKU 1

Hiidet ja Hiidenkivi

Hiidet ja Hiidenkivi

Mutta pimeässä liikkui muutakin. Hiidet, pienet ja kynsikkäät, punaiset silmät hehkuen, varastivat munia navetasta, satoa pellolta ja sirpaleita kasvien vierestä. Ne kantoivat saaliinsa suon eteläpäähän, haljenneen Hiidenkiven koloon, jota vartioi jokin suuri ja sarvipäinen: Hiiden isäntä.

Lyhdyn valo ajoi hiidet pakoon, suola poltti niitä, ja iltakellon ääntä ne eivät kestäneet. Lucky haistoi ne, ennen kuin niitä näki, murisi matalasti – ja syöksyi haukkuen pimeään.

Kiven kolosta löytyi revitty leipäpussi, johon oli ommeltu kirjaimet E. R. Joku kylässä ruokki Hiiden väkeä – ja halusi perijän pysyvän kiireisenä. Kuka, sen Toivo sai tietää vasta ensilumen alla.

LUKU 1

Kekri

Kekri

Kekri on vuoden taite: sadonkorjuun juhla, jolloin kuolleetkin tulevat kotiin. Kekrikentällä paloi kokko korkeampana kuin tupa. Lempi kaatoi jokaiselle haarikallisen kotikaljaa – makeaa, alkoholitonta mallasjuomaa, jonka humala oli kasvanut Arvon pellolla – ja Veikko sai oman mukillisen. Veikko katsoi kipinöitä: ”Lempi-mummo sanoo, että ne on sieluja.”

Rautio kohotti maljan ja puhui äänekkäästi hyvästä vuodesta. Sitten hän vilkaisi Toivon taskua – jossa painoi lammesta löytynyt kultainen kello, jonka osoittimet olivat pysähtyneet kello 23.40 – laski maljansa ja lähti kesken kaiken kotiin.

”Nyt”, sanoi Lempi. ”Vie kello lammelle, laiturin päähän. Kun kuu on korkealla.” Ennen sitä juhla jatkui vielä riihessä: riihen väelle vietiin puuroa ja lyhde, ja Kerttu jakoi uuden sadon leivän riihen kynnyksellä.

LUKU 1

Kello lammella

Kello lammella

Toivo nosti taskukellon kuunvaloon. Sen kuoressa luki: A. K. – aika ei odota ketään. Kaislikossa syttyi sininen liekki. Se leijui veden yllä ja pysähtyi laiturin päähän: Arvon haamu, sielu, joka ei saanut rauhaa.

”Minä en lähtenyt itse”, se kuiskasi. ”Hän otti sen riihen alta. Minä hain sen takaisin. Me kaaduimme veteen. Hän kiipesi rannalle. Minä en.”

Liekki himmeni, ja lammelta nousi usva. Jossain pihalla Lucky nosti päänsä ja ulvahti kerran, hiljaa.

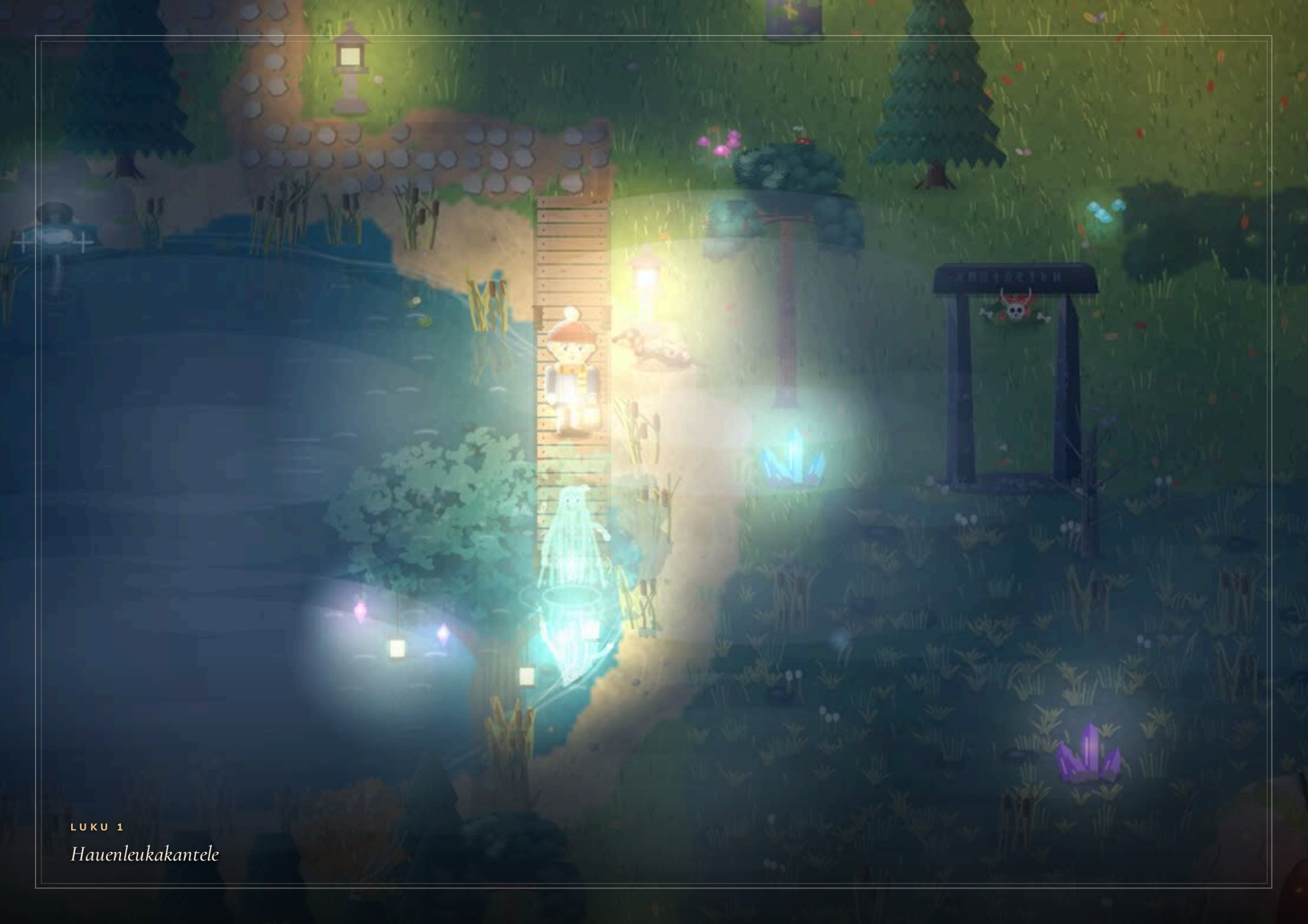

LUKU 1

Hauenleukakantele

Hauenleukakantele

Usvasta nousi vedenemäntä. ”Se, minkä hän vei riihen kätköstä, oli Sammon kirjokannen palanen. Kun miehet kaatuivat lampeeni, palanen särkyi kolmeen osaan. Yksi vieri Tapion maille, yksi vajosi Tuonelaan Arvon mukana, ja kolmannen nielaisi vanha Vipunen.”

Hän ojensi kanteleen, jonka runko oli suuren hauen leukaluuta – Väinämöisen soittimen sisar. Siinä ei ollut ainuttakaan kieltä.

Lempi nyppäisi harmaan hiuksensa ja punoi siitä ensimmäisen kielen: Tyynnytyksen laulun. ”Kolme palasta, kolme maailmaa”, hän sanoi. ”Aloita metsästä. Vanhan raunion kaari navetan takana tuntee tämän sävelen.”

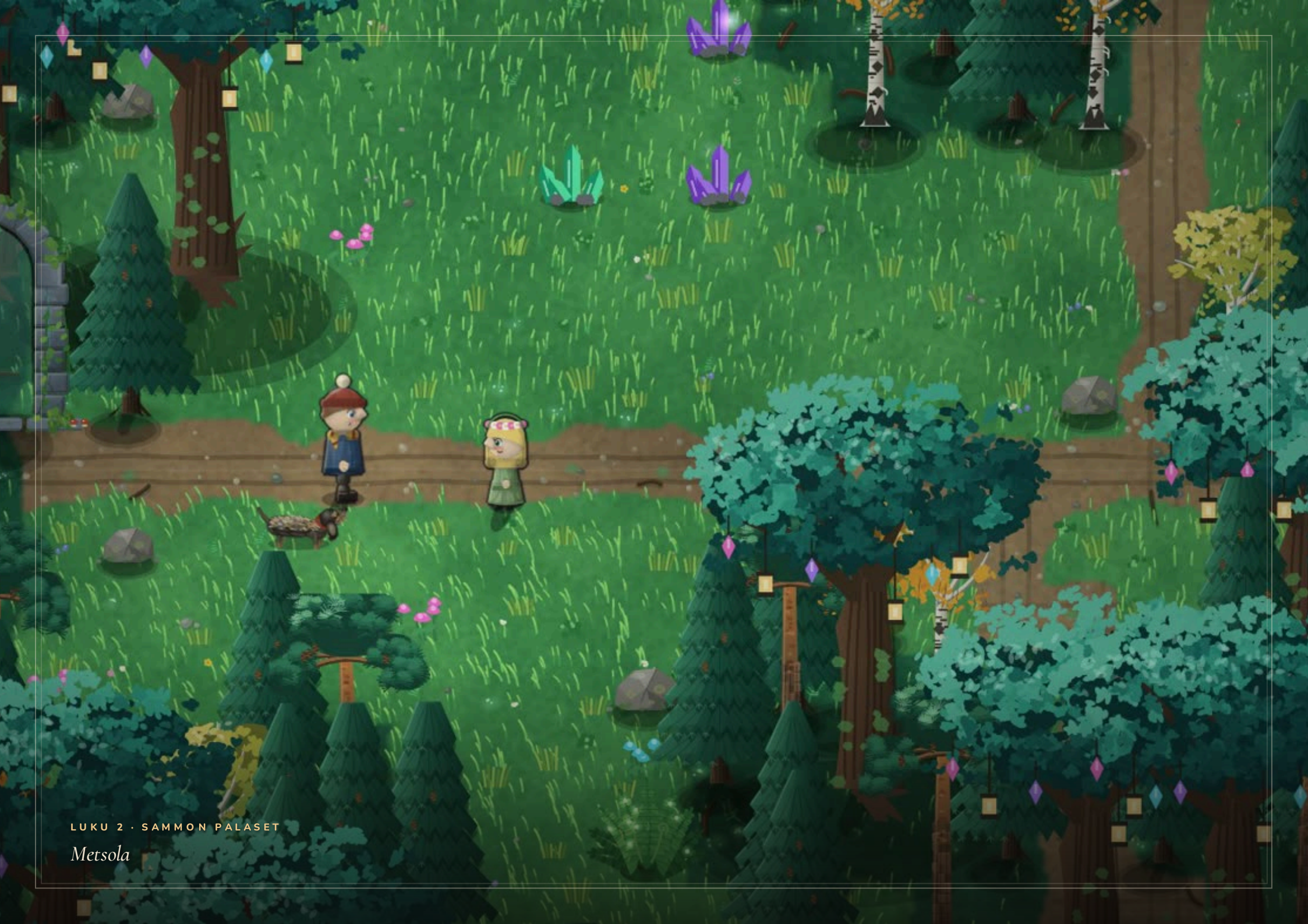

LUKU 2 · SAMMON PALASET

Metsola

II

Metsola

Kun Toivo soitti Tyynnytyksen laulun vanhan raunion kaaressa, kaari aukeni. Ilma muuttui. Kuuset kohosivat taivaisiin, sammal hehkui vihreänä ja jossain soi pieni kultainen kello. Lucky painoi kuononsa maahan ja haisteli tuhatta uutta hajua.

Polun varrella istui vaaleatukkainen tyttö, kukkaseppele päässään: Tellervo, Tapion tytär. ”Isä on ollut suruissaan. Kirjokannen palanen hehkuu hänen aitassaan, eikä hän anna sitä kenellekään. Jos haluat puhua isälle, tuo hänelle lahjat: mettä, sarvi ja pihkaa, ja leipää hänen pöytäänsä. Ja puhuttele metsän väkeä oikein nimin – isä kuulee, kun hänen omansa nimetään.”

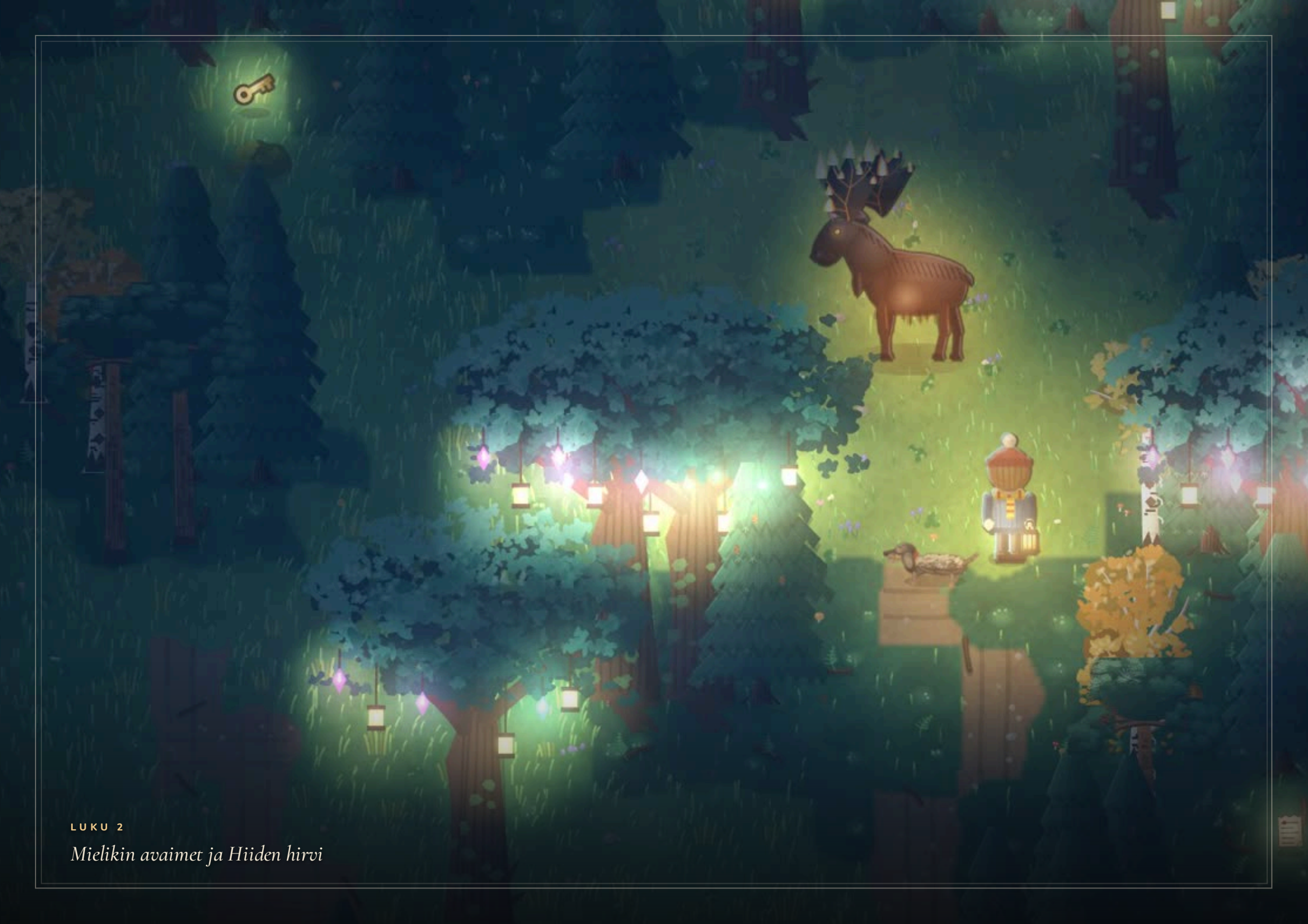

LUKU 2

Mielikin avaimet ja Hiiden hirvi

Mielikin avaimet ja Hiiden hirvi

Metsän emäntä Mielikki oli menettänyt kolme kultaista avainta – hiidet olivat pudotelleet ne pitkin metsää, sinne, missä polku ei kulje. Lucky nuuhki ne esiin yksi kerrallaan. Palkaksi Mielikki antoi mettä pesistään ja kanteleeseen toisen kielen: Kasvun laulun.

Nyyrikki, Tapion poika, näytti kavionjäljet koilliseen. Siellä riehui Hiiden hirvi, jonka sarvista löi tulta. Väärä polku risteyksessä vei metsänpeittoon, josta eksynyt ei löydä kotiin; oikea polku seurasi kärventynyttä sammalta.

Kun Toivo soitti hirvelle tyynen sävelen, sen silmien tuli sammui. Se pudotti toisen sarvistaan hänen jalkoihinsa, ja sarvesta irtosi hehkuva jänne, joka kiertyi kanteleeseen kolmanneksi kieleksi: Avauksen lauluksi.

LUKU 2

Lemminkäisen sukset

Lemminkäisen sukset

Kun hirvi oli tyyni, Nyyrikki näytti, mitä se oli vuosien mittaan tallannut. Lemminkäinen oli kerran hiihtänyt Hiiden hirven perässä, vaikka äiti oli kieltänyt, ja sukset olivat katkenneet. Lyly, pitkä suksi, jäi hirven lehtoon kärki kärventyneenä. Kalhu, lyhyt potkusuksi turkispohjallaan, lensi koskeen pohjoiseen. Ja sauvan, jonka varteen äiti oli veistänyt pienen hirven, hän heitti vihoissaan Mielikin tarhan taakse.

”Isä ei siedä ihmisen jälkiä mailla, joita hän vartioi”, Nyyrikki sanoi. ”Kerää ne pois, niin hän kuuntelee.” Toivo löysi lylyn sammaleesta, kalhun kosken kivien välistä ja sauvan sanajalkojen seasta – Lucky löysi sen ensin, sillä puussa oli yhä hirven haju.

Kun romu oli poissa, metsän kuningas katsoi lahjoja jalkojensa juuressa ja sanoi: ”Lemminkäisen sukset. Niillä hiihdettiin minun hirveäni. Nyt ne ovat poissa metsästäni – minä kuuntelen.” Mutta sukset eivät kuuluneet Toivolle. Ne kuuluivat äidille, joka haravoi yhä Tuonelan joen rantaa.

LUKU 2

Tapio ja ensimmäinen palanen

Tapio ja ensimmäinen palanen

Jättiläismännyn kaarnasta valui kultaista pihkaa, kun Avauksen laulu oli painanut katajikon maahan. Nyt lahjat olivat koossa: mesi, sarvi ja pihka, ja leipä Tapion pöydällä. Ja puhuttelu, jolla metsän väki nimetään oikein: ”Mielikki, metsän emäntä, Tellervo, Tapion neiti, Nyyrikki, Tapion poika, metsän ukko halliparta.”

Metsän kuningas seisoi Tapiolan edessä, sammalpartainen, kruununa hirven sarvet, silmät kuin metsälammet. Hän kuunteli – ensimmäistä kertaa sataan vuoteen.

Sitten hän ojensi kultaisen, kaiverretun palasen. ”Se vieri metsääni, mutta se ei kuulu metsään. Se kuuluu sinne, mistä se vietiin.”

LUKU 2

Hopeinen kala

Hopeinen kala

Kun Toivo palasi Metsolasta ja soitti Avauksen laulun mustien paasien edessä, portti ei auennut. Paasien välistä kuului vain hiljainen kohina, kuin veden ääni kaukaa maan alta. Tuonen tie alkoi vedestä – eikä vesi ollut vielä näyttänyt sitä.

Kylän lammessa, laiturin luona, hyppäsi hopeinen kala kerran, kahdesti – ja kolmannella kerralla se jäi katsomaan Toivoa. Sen silmät olivat kuin ihmisen. ”En ollut merilohia, / syvän aallon ahvenia: / olin kapo, neiti nuori, / sisar nuoren Joukahaisen…” (Kalevala, 5. runo) Niin Aino oli puhunut vanhalle Väinämöiselle. ”Etkä sinä ole Väinämöinen”, kala sanoi. ”Sinulla on kantele, mutta kätesi ovat nuoret.”

Kotoa lähtiessään Aino oli jättänyt korunsa rannalle: helmet hiekalle, sormuksen kummulle, kengät vesikivelle. Virta oli kantanut ne Vaskilahden lammen rannoille. Kun Toivo ja Lucky olivat tuoneet ne laiturin päähän, vedestä nousi nuori neito, hiukset vaaleat kuin kaislan kukka. ”Älä sure minua. Minä olen nyt Vellamon väkeä.” Viime kekrinä hän oli nähnyt, kun vanha mies vajosi lampeen: kello jäi vedenemännälle, mutta kultainen palanen vajosi syvemmälle, ja vesi vei sen maan alta mustien paasien alitse Tuonen jokeen. ”Seuraa vettä.”

LUKU 2 · SAMMON PALASET – TUONEN JOKI

Tuonen portti

LUKU 2 · SAMMON PALASET – TUONEN JOKI

Tuonen portti

Suon laidalla seisoivat mustat paadet. Ennen kuin Toivo lähti, hän söi Arvon muistoaterian – karjalanpiirakat, niin kuin kuolleille kuuluu – ja soitti Avauksen laulun. Paasien väliin aukeni harmaa, hiljainen maisema. Tuonelassa ei ollut yötä eikä päivää, ja lyhdyn öljy paloi siellä nopeasti. Lucky pysyi aivan Toivon kintereillä eikä uskaltanut haukkua.

Mustalla joella ui joutsen, jonka surullinen laulu painoi lyhdyn liekin matalaksi. Veneessä istui pieni, mustiin puettu tyttö: Tuonen tytti. ”Sano totuus: miksi tulit Tuonelaan? Vasta sitten minä soudan.”

Väinämöinen oli valehdellut hänelle moneen kertaan, ennen kuin sanoi suoraan. Toivo ei valehdellut.

LUKU 2

Lemminkäisen äiti

Lemminkäisen äiti

Joella ui yhä joutsen. Kun Toivo tyynnytti sen ja se lauloi valoisasti, sen sulka muuttui kanteleen neljänneksi kieleksi: Valon lauluksi.

Etelärannalla, lautan laiturin lähellä, harmaahiuksinen nainen haravoi jokea, niin kuin oli haravoinut kerran poikansa palaset luu luulta. Lemminkäisen äiti. ”Hänen muistojaan en saanut talteen. Ne leijuvat rannoilla sinisinä kipinöinä. Tuo minulle viisi, niin opetan laulun, jolla kuolleet muistavat.” Kipinät pakenivat lyhdyn liekkiä, ja osa piiloutui sumuun – Valon laulu toi ne näkyviin.

Sitten Toivo laski rannan kivelle lylyn, kalhun ja sauvan. Äiti polvistui niiden viereen. ”Tämän sauvan minä veistin hänelle, kun hän oli poika. Hän nauroi, että hirvi tuo onnea.” Hän silitti kalhun turkispohjaa, ja puun syistä nousi sininen kipinä hänen kämmenelleen: Lemminkäisen nauru lumessa, kun lyly katkesi. ”Sekin on muisto. Tämä on lahja minulta itselleni.”

LUKU 2

Seitsemän polvea

Seitsemän polvea

Tuonelan sumussa seisoi kiviä, joihin oli veistetty nimiä: kolme etelärannalla, kolme pohjoisrannalla. Ne näkyivät vain, kun Valon laulu soi lähellä. Toivo luki ne yksi kerrallaan, ja jokainen kivi puhui.

Lauri nosti palasen meren rannasta ja vahti ensimmäisen yön. Kaisa oppi riihen tavat isältään ja opetti ne lapsilleen; Nokiparta istui hänen kanssaan monta yötä. Tahvo ei katovuonna myynyt palasta Pohjolan kauppamiehille, vaikka lapset olivat nälissään – ja Pohjola muisti nimen. Kaarina teetti kätkölle avaimen ja ripusti sen tuvan naulaan kaikkien nähtäville. Heikki pelkäsi Pohjolaa niin, että antoi palasen lammelle, ja aamulla lampi oli antanut sen takaisin; hänen vaimonsa Liisa piti sitä talven villahuivissaan. Aukusti kävi nuorena Pohjolassa kauppaa ja palasi, ja sanoi pojalleen: se ei kuulu kenellekään, se on lainassa.

Kuusi nimeä, kuusi ääntä. Hetken Toivo näki heidät kaikki rivissä rannalla, kuin he odottaisivat jotakuta. Seitsemäs paikka oli tyhjä. Pohjoisrannalla harhaili vanha mies, joka ei muistanut nimeään – mutta nyt Toivo tiesi, keitä hänen piti muistaa.

LUKU 2

Arvo joen rannalla

Arvo joen rannalla

Pohjoisrannalla, Tuonen talon edessä, Tuonetar tarjosi olutta, jonka juoja unohtaa kaiken. Toivo kieltäytyi ja sai kunnioituksen. Usvassa seisoi vanha mies, joka puristi kädessään jotain kultaista. Hän ei tunnistanut ketään, tuskin itseäänkään. Toivo soitti Muiston laulun, ja miehen silmiin syttyi valo.

”Lauri, Kaisa, Tahvo, Kaarina, Heikki, Aukusti… ja Arvo. Minun nimeni on Arvo Kallionpää. Ja sinulla on siskoni silmät.” Hän kertoi kaiken: kuinka Rautio, velkaantuneena Pohjolan kauppamiehille, avasi riihen kätkön varastetulla avaimella; kuinka Arvo haki palasen takaisin Raution aitasta ja istui riihessä tulen ääressä kysymässä, mihin se kuuluu; kuinka he kamppailivat laiturilla ja kaatuivat veteen.

Hän avasi kätensä. Siinä oli toinen palanen. Ja paperille painui kylmän käden todistus. ”Kerro Kertulle, että muistin häntä loppuun asti.”

LUKU 2 · SAMMON PALASET – VIPUSEN VATSA

Antero Vipunen

LUKU 2 · SAMMON PALASET – VIPUSEN VATSA

Antero Vipunen

Metsolan kaakkoiskulmassa nukkui kumpu, joka oli jättiläinen. Antero Vipunen, vanhin tietäjä, jonka vatsaan Väinämöinenkin oli mennyt hakemaan sanoja. Kun kantele soi kummun laella, kumpu avasi suunsa ja nielaisi Toivon.

Sisällä oli lämmintä ja pimeää, ja neljä kylmää ahjoa odotti tulta: joutsen, lehmä, ohra, lammas – oikeassa järjestyksessä. Kun ahjot hehkuivat, Vipunen lauloi Sammon synnyn, ja Toivo lausui sen takaisin sanasta sanaan: ”Joutsenen kynän nenästä, maholehmän maitosesta, ohran pienestä jyvästä, kesäuuhen untuvasta.”

”HAAAH! Oikein! Tuhat vuotta en ole kuullut sitä ihmisen suusta!” Sydämestä irtosi kolmas palanen – ja sitten Vipusta aivastutti.

LUKU 3 · KIRJOKANSI

Kuolleen miehen paperi

III

Kuolleen miehen paperi

Kolme palasta kuiski toisilleen Toivon taskussa, kun hän palasi Vaskilahteen. Kaupan tiskillä Eero Rautio hymyili tapansa mukaan – kunnes Toivo laski tiskille Arvon todistuksen. Kauppias luki sen ja naurahti, mutta naurussa ei ollut ääntä.

”Kuolleen miehen paperi ei ole todiste”, hän sanoi. ”Kuka todistaa, että minä olin laiturilla? Minä nukuin kaupassa koko kekriyön. Mene pois – minulla on asiakkaita.”

Mutta Veikko oli nähnyt hänet kekriyönä kävelemässä kotiin märkänä. Ja samana yönä oli tullut syksyn ensimmäinen halla. Lempi mietti hetken ja sanoi: ”Rannan savi jäätyi sinä yönä. Ehkä jäljet ovat yhä tallella. Katso päivänvalossa.”

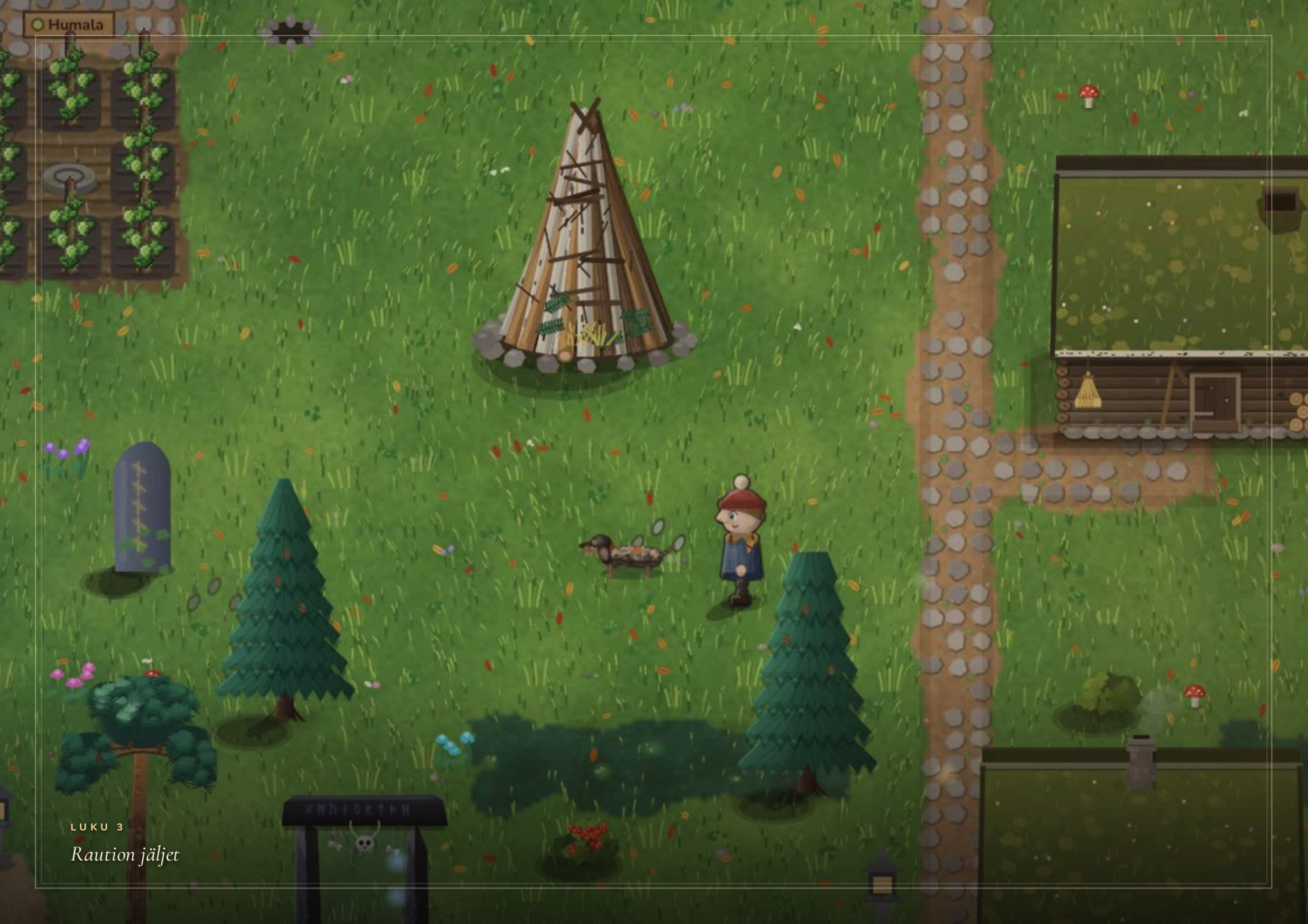

LUKU 3

Raution jäljet

Raution jäljet

Laiturin päässä, jäätyneessä savessa, oli saappaan jälki: leveä kärki ja korossa kolme naulaa. Vesi oli valunut siitä ja jäätynyt pieneksi peiliksi. Joku oli noussut tästä vedestä. Jäljet jatkuivat rantaheinikkoon pitkin harppauksin, ja ruohossa oli jäätynyt vana kuin joku olisi raahannut märkää takkia perässään.

Kekrikentän laidalla saappaat olivat seisseet kauan ja kääntyneet katsomaan lammelle päin. Riihen nurkalla jäljet sotkeutuivat: pajukkoon kääntyivät Luckyn tassunjäljet – se oli ulvonut siellä kekriyönä – mutta kolminaulaiset jäljet juoksivat riihen ohi pysähtymättä, vaikka kiuas oli hehkunut. Kylätiellä ne olivat painuneet routaan syvälle, kuin kulkija olisi kantanut jotain raskasta tai juossut.

Jäljet päättyivät kaupan varaston ovelle. Siinä oli ennen ollut Raution isoisän paja, ja nurkassa oli yhä nokinen kivijalka. Yhden lattialaudan alla oli pellavaan kääritty tuohikäärö: Pohjolan kauppamiesten velkakirja. Eero Rautio oli velkaa kolmesataa hopeaa, ja maksuksi vaadittiin Sammon palanen ennen ensilunta. Arvon todistus kertoi, mitä oli tapahtunut. Velkakirja kertoi, miksi.

LUKU 3

Kohtaaminen

Kohtaaminen

Kun Toivo laski velkakirjan todistuksen viereen, Rautio ei enää nauranut. ”Kolmesataa hopeaa”, hän sanoi hiljaa. ”Pohjolan miehet olisivat vieneet kaupan ja talon. Palanen ensilumeen mennessä – tai kaikki. Minä valitsin palasen. Minä en halunnut hänen kuolevan. Me kaaduimme veteen, ja minä kiipesin rannalle ja juoksin.”

Toivo sai valita. Hän saattoi kutsua koko kylän kaupan eteen ja lukea todistuksen ääneen. Silloin Lempi käski Raution koskea kylmään sormenjälkeen, kauppias valahti harmaaksi ja antoi kylän velat anteeksi – ja lupasi viedä joka kekri lyhdyn lammelle. Tai Toivo saattoi puhua hänelle kahden kesken ja antaa hänen lähteä ensilumen aikaan, velkakirjat uunissa tuhkana.

Tässä kirjassa Toivo kutsui kylän koolle, ja Rautio jäi. Toivo kysyi vielä Hiidenkiven leipäpussista, ja kauppias painoi päänsä: ”Niin. Minä maksoin hiisille leivällä. Tänä yönä vien kivelle suolaa itse.” Kummallakin tiellä Rautio sanoi lopuksi saman: ”Se velka on minun, ei kylän. Minä maksan sen itse – rahalla, en palasella.” Ja kummallakin tiellä riihen kätkön avain päätyi Toivon käteen. ”Mene riiheen.”

LUKU 3

Kätkön puumerkit

Kätkön puumerkit

Raution avain kääntyi riihen kiukaan luukkukivessä, ja kivirappuset veivät pieneen kätköön kiukaan alle. Lucky jäi rappusten yläpäähän nuuhkimaan kylmää ilmaa. Nokiparta istui kätkön nurkassa ja nyökkäsi: hän oli vartioinut sitä seitsemän polvea. Vuoden sammuneet päreet syttyivät itsestään, kun palaset tulivat kätköön. Hirsiin oli veistetty neljä puumerkkiä.

Ensimmäisessä seppä takoi ahjossa kolmikylkistä myllyä, jonka kannessa oli tähtiä. Toisessa suuri lintu repi venettä myrskyssä, ja Sampo hajosi aaltoihin – palanen ajautui Vaskilahden rantaan. Kolmannessa mies nosti kimaltavan palasen vedestä, ja hänen takanaan oli matala riihi, jonka kiukaan juurella oli musta aukko. Neljännessä oli seitsemän nimeä, viimeisenä ARVO, ja sen alla tyhjä rivi.

Kiukaan kolossa odotti taiteltu paperi Arvon käsialalla: ”...se ei kuulu kenellekään. Se on lainassa... Täällä se pitää pellot kasvussa ja haltijat tyytyväisinä – mutta Pohjola muistaa sen... Isoisäni antoi sen kerran lammelle, ja lampi antoi sen takaisin. Isoäitini piti sitä yhden talven villahuivissa... Tee niin kuin sydän sanoo. Minä luotan sinuun.” Toivo luki kirjeen kahdesti ja käveli kiukaan kivijalan luo.

LUKU 3

Puumerkkien polku

Puumerkkien polku

Toivo nosti palaset kiukaan kivijalan syvennykseen. Ne liukuivat yhteen – mutta reunat jäivät rosoisiksi, eikä syvennys täyttynyt. Nokiparta nyökkäsi nurkastaan: ”Kivi muistaa kannen muodon, mutta se tahtoo kuulla koko tarinan. Neljä merkkiä, neljä asiaa: kuka kannen takoi, mikä sen vei, kuka sen kätki – ja kenen se nyt on.”

Sepän kädenjälki löytyi sieltä, mistä Toivo ei olisi arvannut. Rautio on vanha sana sepälle, ja Eero Raution isoisä oli ollut Vaskilahden seppä. Kauppias nosti seinältä vasaran, joka oli riippunut siinä kolmekymmentä vuotta: ”Jos kansi tarvitsee sepän käden, ottakoon sen siitä suvusta, joka sen vei.” Meren kiven nosti vedenemäntä laiturilla keskiyöllä – sileän kiven, jolle aalto oli laskenut palasen seitsemän polvea sitten. Riihen väen tähkän Nokiparta katkaisi lyhteestä halkopinolla, tulen ääressä, ei maan alla.

Neljäs merkki oli Toivon oma. Veikko lainasi isänsä puukon (”älä kerro äidille”), ja Toivo veisti nimensä ARVOn alle, kirjaimen kerrallaan, savunmustaan hirteen. ”Käsi ei tärissyt”, sanoi Nokiparta. ”Isännällä tärisi.” Kahdeksas nimi oli hirressä, ja kivi oli valmis.

LUKU 3

Vartioyö

Vartioyö

Toivo asetti sepän vasaran, meren kiven ja riihen tähkän syvennyksen reunalle. Palaset liukuivat yhteen kuin eivät olisi koskaan hajonneet, ja palanen kasvoi reunoiltaan kokonaiseksi kanneksi, kuin kivi olisi muistanut sen muodon. Kansi oli kokonainen ensimmäistä kertaa seitsemään polveen – ja se kuiskii jo tulevaisuuksistaan. ”Älä päätä vielä”, sanoi Nokiparta. ”Ensimmäinen Kallionpää vahti riihen tulta koko ensimmäisen yön ennen kuin sanoi kannesta sanaakaan. Kokonainen kansi hehkuu pimeässä kuin tuli, ja Pohjola näkee tulen kauas.”

Niin Toivo nosti lyhteet parrelle, sytytti kiukaan ja istui vahtiin riihen tapojen mukaan. Veikko toi Annin luvalla puuroa, kauhan vartijalle ja kauhan riihen väelle, ja alkoi viheltää tulen rätinän tahdissa, kunnes muisti kolmannen tavan ja painoi kädet suulleen. Puolenyön aikaan räppänästä painui sisään kylmä henkäys: kynnykselle nousi kuuraa, liekit muuttuivat sinisiksi, ja kaukaa pohjoisesta kuului kuin joku hengittäisi. ”Pohjola tuntee kannen”, Nokiparta sanoi. ”Se ei tule vielä. Se vain katsoo.” Tyynnytyksen laulu ja uusi halko ajoivat kuuran takaisin kynnyksen yli.

Sitten ulkoa kuului askelia, ja riihen nurkalla heilui lyhty. Eero Rautio istui kynnykselle selkä riiheen päin. ”Viime kekrinä seisoin tässä samassa nurkassa, kun Arvo istui tulen ääressä”, hän sanoi. ”Tänä yönä en saanut unta.” Kun hän lähti, hän jätti lyhdyn palamaan oven pieleen. Aamuyöllä kätkön kivestä kuului kuiskaus, ja savussa näkyi kolme kuvaa, yksi kerrallaan: riihen tuli, joka palaa syksy syksyltä, ja hirressä nimiä, jotka jatkuvat; lammen tyyni pinta ja Pohjolan laiva, joka laskee keväällä rantaan ystävänä; villahuivi, jonka alla jokin hehkuu, ja Louhen portti lumessa. ”Tuli ei kertaakaan horjunut”, sanoi Nokiparta. ”Isäntäkään ei vahtinut paremmin.”

LUKU 3

Kiukaan kätkö

Kiukaan kätkö

Aamulla kansi kuunteli Toivoa kätkössä. Se hehkui: tähtiä, aaltoja, viljantähkiä ja kuunsirppi. Ja se kuiskii kolmesta tiestä, jotka Toivo oli nähnyt savussa.

Se voisi jäädä kätköön, jolloin Vaskilahti jatkaisi vartiotaan – nyt Toivon suvussa. Se voisi palata Vellamon helmaan, jossa yksikään ihminen ei sitä varasta. Tai sen voisi pitää itsellään, jolloin pellot kasvaisivat taialla – mutta kasvit vaikenisivat, kun Toivo tulee.

Tässä kirjassa Toivo painoi kannen takaisin syvennykseen. Kätkö täyttyi lämpimästä valosta, ja yläpuolella riihen tuli leimahti kolme kertaa, vaikka kukaan ei kohentanut sitä.

LUKU 3 · KIRJOKANSI – KEKRIN PALUU

Kekrin paluu

LUKU 3 · KIRJOKANSI – KEKRIN PALUU

Kekrin paluu

Kun Toivo astui ulos, pihlaja kahisi tyytyväisenä. Kynnyksellä istui tonttu, pellon laidalla maahinen, lammen rannalla vedenemäntä ja riihen halkopinolla Nokiparta. He nyökkäsivät.

Syksy kului rauhassa. Kerttu kutoi, Veikko opetteli soittamaan kannelta, ja Lucky nukkui takan edessä. Mutta Pohjolan tien suulle tuiskusi lunta, vaikka kylässä oli vielä syksy. Kyltissä luki: POHJOLA. Tie aukeaa talvella.

Eräänä yönä pihlaja kuiskasi vielä kerran: ”…pohjoisesta tulee kylmä… emäntä kuuli… hän kutsuu seppää ja sinua…” Kaukana Pohjolassa Louhi hymyili kylmästi. Ja Lempi sanoi: ”Mene nukkumaan. Aamulla sataa ensilumi.”

LUKU 4 · POHJOLAN TIE

Aurinko ei nouse

IV

Aurinko ei nouse

Ensilumi satoi yöllä. Samana yönä Louhen korpit laskeutuivat riihen katolle, mutta riihen väki heitti räppänästä kekäleitä, ja korpit lähtivät tyhjin nokin. Aamulla etelän taivaanranta punersi hetken kuin hiillos – ja sammui. Kello oli kahdeksan, ja oli yö. Ikkunassa oli jääkukkia, ja pihlaja oli hiljaa.

”Louhi on kätkenyt auringon ja kuun kivimäkeensä”, sanoi Lempi. ”Ja korpit veivät sepän, Ilmarisen, pohjoiseen. Jonkun on mentävä perään – ja se olet sinä. Sinulla on kantele ja Arvon silmät.”

Kerttu ompeli kahdesta villasta lampaanturkin: ”Pohjolassa pakkanen ei pure – se raapii.” Sukset löytyivät kaupan seinältä, ja Kerttu painoi Toivon käteen kaksikymmentä markkaa, sillä Pohjolassa kaikki maksaa. Lucky sai Kertun neuloman punaraitaisen kaulahuivin ja juoksi lumessa edellä huivi hulmuten.

LUKU 4 · POHJOLAN TIE

Pohjolan tien yö

Pohjolan tien yö

Ensimmäisenä iltana Pohjolan tiellä Toivo ja Lucky leiriytyivät laavuun. Tie oli pimeä joka suuntaan, ja ainoa valo oli oma nuotio. Uni ei tullut. Ensimmäinen Kallionpää oli vahtinut riihen tulta koko yön ennen kuin uskalsi nukkua – täällä ei ollut riihen väkeä vahtimassa, vain poika ja koira. Toivo päätti valvoa aamuyöhön.

Tuuli kääntyi pohjoiseen ja pudotti lunta kuusen oksilta suoraan nuotioon, ja Toivo pinosi havuja tuulensuojaksi. Metsästä kuului ulvontaa, ja puiden välissä välähti silmäpareja nuotion valossa. Lucky nousi, niskakarvat pystyssä, ja murisi kuin paljon isompi koira. Toivo lisäsi halon, ja liekit nousivat kirkkaiksi: susi ei tule tulen piiriin. Sudet kulkivat omaa tietään. Puolenyön aikaan pakkanen kiristyi yhtäkkiä, kuura kasvoi laavun orsiin ja liekit sinertyivät. Tuntui kuin joku katsoisi kaukaa pohjoisesta, kivimäen takaa. Pohjola näkee tulen kauas.

Kun silmäluomet painuivat, Toivo haki risuja lumen alta ja kertoi Luckylle, mitä Arvo oli kirjoittanut: palanen ei kuulu kenellekään, se on vain lainassa. Lucky kuunteli isäntänsä nimeä korvat pystyssä. Aamuyöllä pakkanen hellitti. Taivaalle syttyivät revontulet, vihreät ja punaiset, ja kivimäen suunnassa näkyi hetken kaksi heikkoa valoa, kultainen ja hopeinen. Kaukaa kuului sepän vasara, hidas ja väsynyt. Tuli ei kertaakaan horjunut.

LUKU 4

Laulukilpa rajajoella

Laulukilpa rajajoella

Tähdet paloivat keskellä päivää. Paimenpoika ja hänen musta koiransa Musti istuivat toisella nuotiolla, ja Musti nuuhki Luckya kuin vanhaa ystävää. Paimen tiesi Tulen synnystä yhden säkeen, riimukivi toisen ja jääkukka kolmannen.

Rajajoen sillalla seisoi Joukahainen. ”Silta on minun! Tieän mä tiaisen synnyn, tieän linnuksi tiaisen!” Hän kerskui kuin Kalevalan Joukahainen Väinämöiselle – mutta Tulen synnystä hän osasi vain alun.

Kilpalaulanta on vuorolaulua: Joukahainen kerskui säeparinsa, Toivo vastasi Tulen synnyn seuraavalla säkeellä, ja Joukahainen joutui toistamaan sen – ”Tulta iski ilman Ukko… säilällä säkenevällä!” Neljännen säkeen jälkeen hän vajosi lumeen kainaloihin asti: ”Pyörrytä pyhät sanasi, peräytä lausehesi!” ”Silta on sinun. Älä usko Louhen lupauksia – usko sepän vasaraa.” Hän ojensi voittajalle kielen, ja kanteleeseen kiertyi Tulen laulu. Kun Toivo kertoi Ainon terveiset, Joukahainen vaikeni pitkäksi aikaa: ”Minä lupasin hänet vanhalle Väinämöiselle, kun hävisin laulukilvan. Lupasin, vaikka hän ei halunnut.”

LUKU 4

Sariola

Sariola

Sariolassa savu nousi vain yhdestä piipusta. Pohjan neito, Louhen tytär, kuiskasi: ”Seppä on pajassa, ja ovi on teljetty ulkoa. Äiti käski takoa uuden Sammon, mutta ilman kirjokantta se ei onnistu kunnolla. Korpit palasivat riiheltäsi tyhjinä, ja äiti oli koko yön hiljaa.”

Pohjan neito antoi vierastuvan, ja emäntä Talvikki myi halkoja ja puuroa – Pohjolassa kaikki maksoi puolitoistakertaisesti kotiin verrattuna. Kalastaja Kauko oli istunut avannolla neljäkymmentä talvea: ”Jään alla asuu jotain suurempaa kuin hauki.” Pajasta kuului vasaran kalke, hidas ja väsynyt.

Toivo koputti Louhen pirtin oveen. Ovi ei auennut, mutta sen takaa kuului ääni kuin pakkanen puhuisi: ”Arvon silmät… minä pidän auringon ja kuun niin kauan kuin tahdon. Sinä tahdot ne takaisin… Minä tahdon Sammon. Kaikki tahtovat jotain – ja kaikesta maksetaan.”

LUKU 4 · POHJOLAN TIE – LOUHEN KOETUKSET

Tuohisopimus

LUKU 4 · POHJOLAN TIE – LOUHEN KOETUKSET

Tuohisopimus

”Kolme työtä”, Louhi sanoi. ”Kynnä kyinen pelto. Suitsi Tuonen karhu. Pyydä Tuonelan hauki. Sitten avaan portin – ja sepän oven.” Ensilumen yönä hän oli laulanut auringon alas taivaalta ja kuun perään, ja hänen loitsunsa oli herättänyt kyyt roudan alta ja karhun talviunesta.

Oven raosta työnnettiin tuohenpala: aura, suitset, kotka ja Louhen puumerkki. Lempi oli sanonut: Louhi on viekas, mutta hän pitää sanansa, jos saa sen paperille.

Seppä ei takonut ilman rautaa. Toivo nosti suomalmia järven pohjasta ja työnsi sitä pajan luukusta, ja lämmitti ahjon haloilla, joista Talvikki otti hyvän hinnan. Vasara lauloi, ja luukusta tulivat aura ja rautakengät, teräksiset suitset ja rautakotka, jonka rinnassa hehkui tuli.

LUKU 4

Kyinen pelto

Kyinen pelto

Pajan takana oli pelto, jonka vaot olivat jäässä. Silti se höyrysi keskellä talvea, ja lumi sihisi: Louhen loitsu oli herättänyt kyyt talviunesta. ”Kyyt eivät pure rautaa”, Pohjan neito oli kuiskannut, ”mutta ne purevat sitä, joka astuu pellolle ilman kenkiä.”

Toivo veti jalkaansa rautakengät ja tarttui auraan. Kyyt nostivat päänsä joka vaolla, mutta niiden hampaat katkesivat rautaan. Routa rusahti, ja multa kääntyi mustana. ”Vako kerrallaan”, oli seppä sanonut. ”Älä pysähdy sihinään.”

Neljännen vaon jälkeen pelto lepäsi tummana lumen keskellä, ja viimeinen kyy katosi metsään. Lucky aivasti mullan tuoksulle. Louhen ensimmäinen työ oli tehty.

LUKU 4

Otson laulu

Otson laulu

Iltaisin lammashakaan tuli karhu, silmät sinisinä kuin Tuonelan valot. ”Ei se ole Tuonen”, sanoi paimen. ”Se on vanha, ja Louhen loitsu herätti sen kesken talviunen. Siksi se on niin nälkäinen. Kukaan ei laula sille.”

Hän opetti isänsä laulun: ”Otsonen, metsän omena, mesikämmen källeröinen!” Musti haukahti kahdesti, ja kanteleeseen kiertyi uusi kieli, punottu mustasta koirankarvasta.

Kun Otson laulu kulki haan yli matalana ja lämpimänä, karhun silmien sininen hehku sammui. Se laskeutui lumeen, ja Toivo pani sille teräksiset suitset. Karhu käveli pesälleen ja jätti lampaat rauhaan. Louhen toinen työ oli tehty.

LUKU 4

Tuonelan hauki

Tuonelan hauki

Kauko oli hakannut suuren avannon. ”Tiesin, että joku vielä tulee.” Jään alla liikkui varjo, pidempi kuin vene. Toivo laski veteen rautakotkan, jonka rinnassa hehkui tuli.

Vesi kuohui kolmesti. Sitten kotka nousi siivet jäässä, ja sen kynsissä riippui hauki, silmät kuin kaksi vanhaa kolikkoa. ”Louhi saa kalan, mutta leuka on sinun”, sanoi Kauko.

Toivo kantoi hauen Louhen pirtille. Kyinen pelto oli kynnetty, Tuonen karhu suitsittu ja Tuonelan hauki pyydetty. Louhi otti saaliin vastaan sanaakaan sanomatta ja katsoi Toivoa kauan, ennen kuin puhui.

LUKU 4

Louhen muisto

Louhen muisto

”Kolme työtä on tehty. Istu hetki, etelän lapsi. Ennen kuin nostan salvan, kuule, miksi minä vartioin Sampoa kuin omaa lastani.” Sampo oli kerran seissyt kivimäen kupeessa ja jauhanut yhden purnun syötäviksi, toisen myötäviksi ja kolmannen kotipidoiksi, eikä Pohjolan väki tuntenut nälkää. Sitten Louhi laski kätensä Toivon otsalle, ja kosketus oli kylmä kuin pakkasyö.

Yhtäkkiä Toivo seisoi Pohjolan pihalla kauan sitten. Vanha Väinämöinen soitti, ja muistossa Toivo oli laulaja: sävel kerrallaan Pohjolan väki nuokahti uneen pirtissä, navetassa ja kivimäellä. Kalevalan miehet kantoivat Sammon veneeseen – mutta emäntä heräsi, nosti myrskyn ja lensi kotkana perään. Toivo ohjasi venettä aaltojen välistä kotkan varjoa väistellen, kunnes kynnet iskivät Sampoon. Väinämöinen löi airolla, kynnet aukenivat, ja Sampo putosi aaltoihin ja hajosi.

”Aamulla seisoin rannalla yksin”, Louhi sanoi. ”Meri antoi minulle takaisin vain kolme kiiltävää sirua. Minä en ole varas – minulta varastettiin.” Sitten hän puhui sopimuksesta: ”Ilmarinen teki kolme työtä kerran kosijana, kesän valossa. Sinä, etelän lapsi, teit ne kaamoksessa. Sopimus on tuohella, ja minä pidän sanani.” Avain kilahti, ja pajan rautasalpa putosi lumeen. Mutta tuoheen oli piirretty neljäs kuva, mylly: portti aukeaisi vasta, kun Sampo seisoisi pajassa.

LUKU 4 · POHJOLAN TIE – SAMMON TAONTA

Pohjan neidon värttinä

LUKU 4 · POHJOLAN TIE – SAMMON TAONTA

Pohjan neidon värttinä

Pajan ovi oli auki, mutta Ilmarinen tarvitsi Sammon aineet, ja joutsenen sulka oli Pohjan neidon aitassa lukon takana. ”Avain on värttinäni nauhassa”, neito kuiskasi, ”ja värttinä on kivimäellä. Kuule – minulla on pyyntö, eikä äiti saa tietää siitä.”

Joka yö, kun Louhi nukkui, neito hiipi kivimäelle kuuntelemaan: kiven sisällä lauloi kaksi ääntä, kultainen ja hopeinen – aurinko ja kuu lauloivat toisilleen, jotta eivät unohtaisi, miltä taivas näyttää. Neito kehräsi kävellessään, ettei kukaan ihmettelisi, miksi hän oli ulkona. Edellisenä yönä värttinä oli lipsahtanut kädestä ja vierinyt portille, ja äidin ikkuna oli syttynyt. Sininen villalanka näkyi lumessa aitalta portille asti – mutta vain yöllä, kun äiti nukkui.

Toivo seurasi lankaa kinosten välistä ja pirtin pimeän ikkunan alta, josta kuului raskas hengitys kuin pakkanen nukkuisi, ja rinnettä ylös rautaportille. Hopeinen värttinä riippui lukossa nauhastaan jäätyneenä kiinni rautaan; väkisin se ei irtoaisi, mutta Tulen synnyn hiljainen säe sulatti jään. Kun Toivo painoi korvansa kiveen, hän kuuli laulun. Neito painoi värttinän rintaansa vasten ja antoi vastalahjaksi kesäuuhen villaa – ja salaisuuden: ”Äiti piirtää sopimuksiinsa lisää, kun kukaan ei katso. Kun työt on tehty, katso tuohta tarkkaan.”

LUKU 4

Kolme päivää pajassa

Kolme päivää pajassa

”Sampo taotaan neljästä aineesta”, sanoi Ilmarinen, ”joutsenen sulasta, mahon maidosta, ohrasta ja villasta. Eikä sitä taota yhdessä päivässä – minäkin takoin sitä päiväkausia.” Hän kiersi kanteleeseen hehkuvan kielen, Raudan laulun, ja opetti sen mukana Raudan synnyn kaikki neljä säettä. Sulan antoi Pohjan neito, maidon paimen, ohran Talvikki, ja villan neito oli kehrännyt kuunnellessaan.

Ensimmäisenä päivänä palkeet pitivät hiilloksen matalana ja tasaisena. Tulesta nousi kultainen jousi, jonka kaaressa oli hopeaa – kaunis, mutta pahaluontoinen: se tahtoi joka päivä yhden pään, sotapäivänä kaksi. Toivo mursi sen ja heitti takaisin tuleen. Toisena päivänä liekki lauloi, ja tulesta nousi punainen vene, joka keinui pajan lattialla kuin olisi jo vesillä. Se lähtisi sotaan tarpeetta. Ilmarinen pirstoi sen vasaralla: ”Sampo ei ole ase eikä vene. Se on mylly, ja mylly tekee leipää.” Ahjo lepäsi yön yli, ja aamulla se tarvitsi kaksi halkoa.

Kolmannen aamun seppä lietsoi yksin. Ahjosta nousi kultasarvinen hieho, joka potki kiulun nurin, ja sen jälkeen aura, joka olisi kyntänyt naapurin pellot. Hän mursi ne molemmat. ”Palkeet eivät yksin nosta valkeaa”, hän sanoi. ”Tarvitaan tuulet.”

LUKU 4

Neljä tuulta

Neljä tuulta

Pajan seinissä oli neljä luukkua, ja ne avattiin siinä järjestyksessä kuin päivä kulkee. Itäinen luukku: aamun tuuli tuli sisään viileänä, ja palkeiden nahka pullistui. Läntinen luukku: illan tuuli kiersi ahjon ympäri ja nosti kipinät kattoon. Eteläinen luukku: keskipäivän tuuli oli lämmin ja tuoksui kesältä keskellä kaamosta. Ja viimeisenä pohjoinen luukku, josta puhalsi Pohjolan oma tuuli, kovimpana kaikista, niin että ahjo kohisi kuin koski.

Neljä tuulta kohtasi ahjon yllä, palkeet hengittivät itsestään, ja hiillos muuttui oranssista keltaiseksi. ”Nyt!” huusi Ilmarinen. ”Valkea – pidä se korkealla!” Vasara lauloi kolme kertaa.

Tulesta nousi Sampo: kolme kylkeä, kolme myllyä – viljaa, suolaa ja rahaa. Se oli kokonainen, mutta päältä avoin. Nousiko kirjokansi sen päälle, sen oli ratkaissut syksy riihen kätkössä.

LUKU 4

Kivimäen portti

Kivimäen portti

Louhen ovi aukesi ensimmäistä kertaa, ja kynnykselle astui valkohiuksinen nainen luukruunu päässään. Sampo kannettiin kivimäen eteen, mutta portin lukko oli jäässä. ”Sinulla on sepän laulu”, Louhi sanoi. ”Laula lukolle.”

Raudan synnyn kuultuaan lukko putosi lumeen kuin kuollut lintu. Portti aukesi, ja aurinko ja kuu nousivat kivimäestä kuin kaksi lintua, jotka ovat olleet liian kauan häkissä. Pohjan neito katsoi niiden perään ja hymyili – hän oli kuullut niiden laulun joka yö.

”Menkää sitten”, Louhi sanoi ja heitti Toivolle harmaan viittansa. ”Ettei kukaan sano, että Louhi ei maksa.” Tie etelään oli valoisa, ja lumi kimalsi koko matkan Vaskilahteen asti.

LUKU 4 · POHJOLAN TIE – AURINKO PALAA

Kevät

LUKU 4 · POHJOLAN TIE – AURINKO PALAA

Kevät

Aurinko nousi Vaskilahdessa kultaisena, hitaasti, koko kylän yli. Lumi katosi, puroja juoksi pihlajan juurelle, ja pihlajaan puhkesi silmuja. Kylästä kuului kirveen ääni – ja naurua.

Kerttu käski Toivon istua ja syödä – turkin saisi antaa takaisin, kun se olisi kuivunut. Veikko tahtoi kuulla kaiken Louhesta ja karhusta. Lammen jää avautui, ja jossain syvällä joku heilautti kättään.

Ilmarinen jäi Pohjolaan – Talvikin mukaan Pohjan neidon, Kaukon mukaan pajan vuoksi. Paimen sai Sammon ensimmäiset jyvät – ja Musti ensimmäisen leivän. Ja aurinko nousi joka aamu, eikä kukaan enää pitänyt sitä lukon takana.

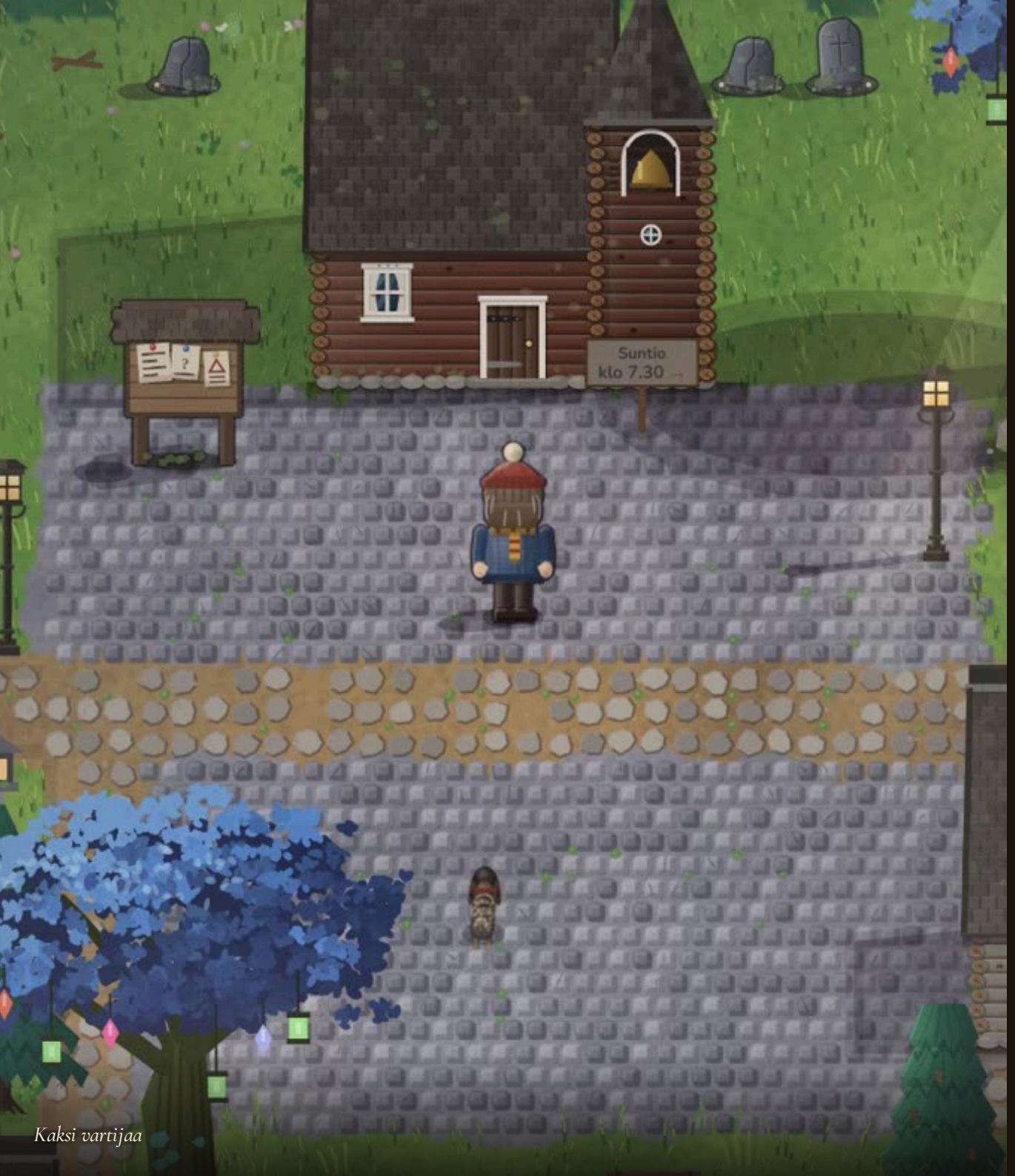

Kaksi vartijaa

Pohjolan liitto

Sammon sirpaleet

Kolme kevättä

Jos kansi palasi riihen kätköön, riihen väki karkotti Louhen korpit kekäleillä, ja Sampo jauhaa Pohjolassa ilman kantta, hitaasti. ”Kaksi vartijaa, kaksi taloa”, sanoi Louhi. Nyt tietä kuljetaan molempiin suuntiin.

Jos kansi annettiin Vellamolle, Louhen hauki toi sen vatsassaan jään alta, ja Sampo on kokonainen. ”Se, joka antaa kannen, saa ystävän.” Pohjolan laivat tuovat keväällä suolaa lahdelle kylän taakse, ja Louhi kirjoittaa kerran vuodessa: ”Elämme.”

Jos Toivo piti kannen, se kulki talven turkin alla. Sitten se repesi Louhen sylistä ja särkyi Vaskilahden ylle kultaisena sateena. Nyt kasvit kuiskivat taas eivätkä vaikene, kun Toivo tulee. Louhi ei enää lähetä korppeja.

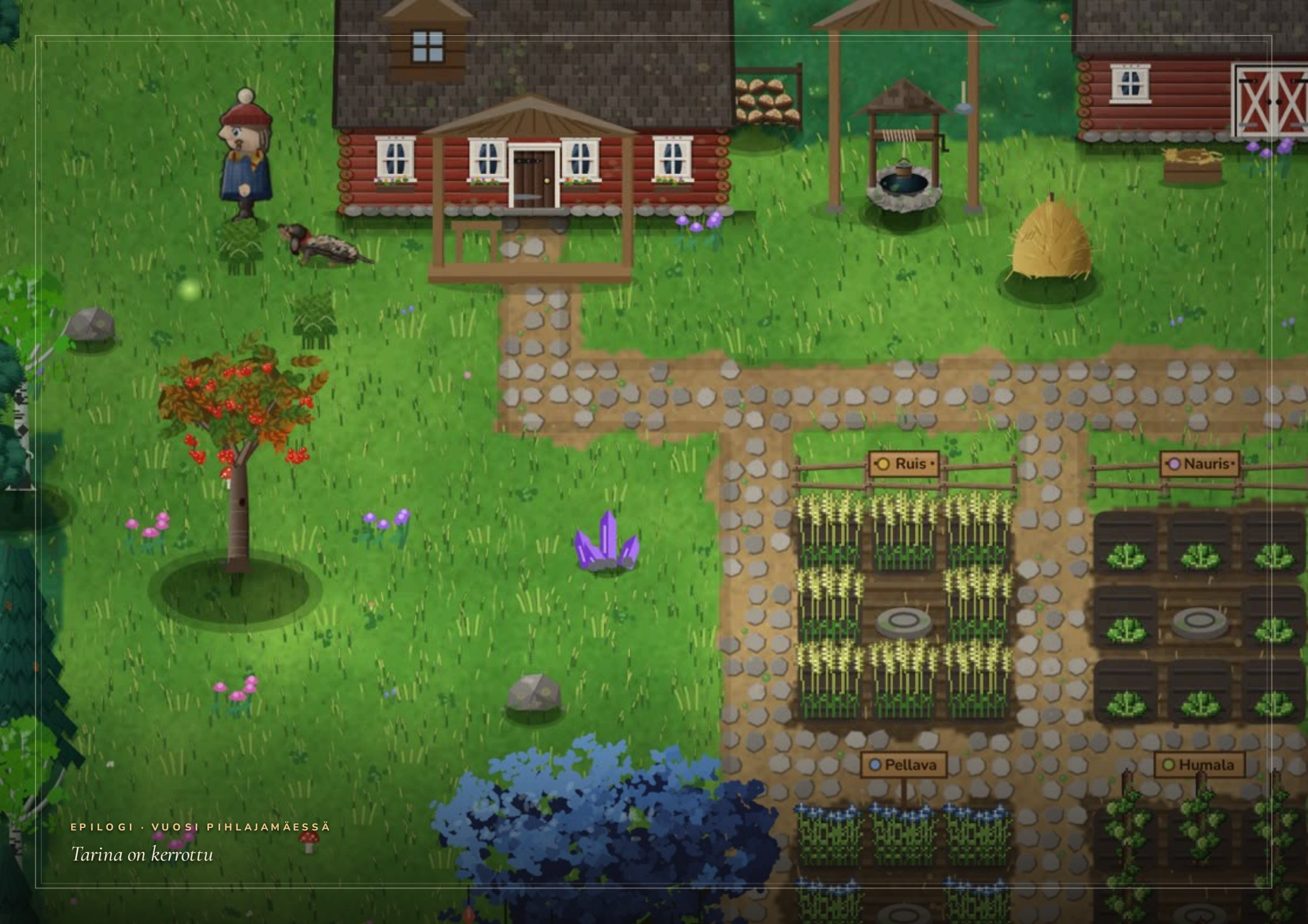

EPILOGI · VUOSI PIHLAJAMÄESSÄ

Tarina on kerrottu

V

Tarina on kerrottu

Tarina oli kerrottu, mutta vuosi ei pysähtynyt. Pihlajamäessä keväästä tuli kesä, kesästä syksy ja syksystä talvi, ja jokainen kesti seitsemän päivää. Kerttu koputti ensimmäisenä aamuna oveen kori käsivarrella: ”Arvon pellot eivät saa jäädä kesannolle.” Korissa oli rukiin ja kaalin siemeniä alkuun.

Tuvan länsiseinustalle Toivo kuokki kasvimaan, johon Arvo oli aikonut: yhdeksän ruutua kaalille, sipulille ja mansikalle. Vanhan pellon ja lammen välistä hän raivasi kannot ja kivet, ja rantapelto aukeni. Viikatteella hän niitti kylän niityiltä heinää, ja aitausten kulmalle kertyvän lannan hän levitti pelloille, niin että kylvökset kasvoivat yössä kaksi askelta. Keväisin ja syksyisin tuli hallaöitä: edellisenä päivänä kylässä varoitettiin, ja Toivo sytytti pellon laitaan vartiotulen kahdella halolla, ettei halla vienyt orasta. Riukuaitojen taakse muuttivat valkoinen kuttu Kili, joka määkäisi kiitokseksi heinästä, ja porsas Pulla, joka kellahti kyljelleen ja röhki hiljaa. Keväällä Mansikki ja Tähtikki poikivat, Villasukka sai kaksi karitsaa, ja kana hautoi kolme keltaista tipua.

Pihalla, polun vieressä, odottivat Arvon sahapukki ja rakennuspiirustukset. Kaatuneista puista tuli hirsiä, koivuista tuohta ja rannan kivikosta kiviä, ja yksi kerrallaan nousivat kuisti, vinttikammari, maakellari, aitta ja liiteri. Kuistin penkiltä näki pihan ja tähdet. Lucky nukkui portailla.

EPILOGI

Juhannus

Juhannus

Kesän neljäntenä päivänä kylä kokoontui kekrikentälle juhannuskokolle. Kokon latvassa rätisi tuore koivunoksa, ja aurinko hipaisi metsän latvoja eikä laskenut: juhannusyö oli valoisa kuin päivä. Vanhat sitoivat koivunoksia oven pieliin, että talon väki pysyisi terveenä, ja saunan vihdat oli sidottu tuoreista koivunoksista. ”Tänä yönä pellot kuuntelevat”, sanoi Lempi. ”Mitä nyt kylvetään, se kasvaa.”

Veikko keräsi kukkia tyynyn alle: ”Äiti sanoi, että yhdeksällä näkee unessa jotain tärkeää. Minä kerään kymmenen, varmuuden vuoksi!” Lempi kaatoi jokaiselle haarikallisen simaa, hunajasta ja lähdevedestä tehtyä, ja kylän lapset tanssivat kokon ympärillä, kunnes väsyivät. Kukaan ei lähtenyt kotiin, sillä yö ei pimennyt.

Kesän lämmössä Metsolan mökin yrtit kasvoivat päivän nopeammin, ja kukkaniityiltä mehiläiset toivat kennon enemmän. Mansikka kukki juhannusyönä – ja joka kukan löytää, se löytää onnen, kuiskivat kasvit.

EPILOGI

Vaskivuori

Vaskivuori

Kylän itälaidalla, tien päässä, alkoi kapea polku Vaskivuoren metsään. Arvo oli kulkenut sitä syksyisin jousi selässä ja Lucky edellä. Polku nousi kuusikon läpi, ilma tuoksui pihkalta ja kanervalta, ja pohjoisessa kohosi kallio, jonka seinämä hohti illalla kuparinpunaisena – siitä vuori oli saanut nimensä.

Polun päässä oli Arvon metsästystupa: takka, lavitsa, työpöytä ja seinällä rivi nauloja, joissa riippui ansalankoja ja kuivuneita yrttejä. Ikkunan vieressä riippui pitkä katajainen jousi ja nuoliviini, jossa oli kahdeksan nuolta. Tuvan takana, aukean laidassa, seisoi vanha tähystystorni. Sen lavalta näki koko aukean, joen, kuparinpunaisen kallion ja kaukana etelässä Vaskilahden lammen ja kirkon tapulin.

Joen länsipenkalla oli Arvon lautakouru ja matala kuparinen vaskooli. Toivo huuhtoi niillä soraa, kunnes pohjalle jäi kultahippuja, ja kun hippuja oli kymmenen, hän sulatti ne tuvan takalla kultakolikoksi. Kesällä aukean laidat sinersivät mustikasta, kivikossa punersivat vadelmat ja kallion juurella variksenmarjat – takalla niistä tuli marjakeittoa.

Lucky ajoi riistan metsästä aukealle, ja Toivo ampui tornista: pyy, teeri, jänis, syksyllä kettu. Moni pääsi metsään, ja Lucky palasi häntä alhaalla. Vanhan tavan mukaan metsästäjä kiitti Tapiota jokaisesta saaliista. Tuvan takalla lihasta tuli paistia ja keittoa, työpöydällä nahoista saappaat ja lapaset – ja ketunnahasta hattu, jonka häntä jäi niskaan roikkumaan. Arvo olisi nauranut, ja ollut ylpeä.

EPILOGI

Sato ja kekripidot

Sato ja kekripidot

Syksyn seitsemäntenä päivänä kylä kokoontui taas kekrikokolle, ja Lempi laski vuoden sadon: runsas, kohtalainen tai laiha – mutta kalaa ja marjoja oli riittänyt aina. Syksyllä vanhan tammen alle putosi terhoja: tuvan takalla niistä paahdettiin terhokahvia, ja Pulla söi loput. Poikaset myytiin syysmarkkinoilla, ja riihen parrelle mahtui nyt kaksitoista lyhdettä. Arvo oli pitänyt joka toinen vuosi kekripidot koko kylälle, ja kun Toivo tarjosi ne, kylä toi tuomisia: Kerttu villakankaan, Veikko kaksi haukea, suntio kotikaljaa ja Lempi metsän hunajaa. Rautio jätti hopearahan pöydän kulmalle sanomatta sanaakaan.

Kun rahaa riitti, kylä rakensi yhteisiä hankkeita: uudelta laiturilta nousi hauki, vesimylly jauhoi lammen purolla, kaivo sai katoksen ja tapuli uuden kellon. Kekrikentän laidalle pystytettiin harmaa kivi, jonka pronssilaatassa luki: ARVO KALLIONPÄÄ JA VASKILAHDEN VAINAJAT – KEKRIYÖNÄ HE KÄYVÄT KOTONA. ”Nyt hänellä on paikka, jota tuuli ei kaada”, sanoi Lempi. Kerttu toi kiven juurelle kukkia joka viikko.

Syksyn alussa Tuonen tytti toi kutsun: Tuonettaren rautaverkkoon oli takertunut kolme kylän vainajan muistoa. Toivo löysi ne rannan kaislikosta – Arvon puukon, Kertun äidin värttinän ja suntion isoisän virsikirjan – ja vei ne omaisille, ja kun elävä kertoi muiston ääneen, se pääsi kotiin. Kekriyönä Arvo seisoi hetken kokon valossa: ”Kekrinä kuolleetkin tulevat kotiin. Niin minä aina sanoin – en uskonut, että tulisin itse.” Kokko paloi vainajille ja haltijoille, ja joku vanha sanoi hiljaa: kekriyönä aika taittuu – kun heräät, on uusi vuosi.

EPILOGI

Talvi ja seisauksen kokko

Talvi ja seisauksen kokko

Kekrin jälkeen Vaskilahteen tuli talvi, leudompi kuin Pohjolan mutta niin pureva, että arkivaatteissa voimat hupenivat – Toivo kulki turkissa. Ruis, humala ja mansikka talvehtivat lumen alla ja jatkoivat keväällä kasvuaan; muut kasvit paleltuivat. Eläimet vietiin aitauksista navettaan ja ruokittiin heinällä joka päivä, ja tupa tarvitsi yötä kohti halon enemmän – vinttikammari säästi yhden. Lammen jäähän Toivo hakkasi avannon laiturin päähän, ja Arvon onki nousi rantasaunan seinältä: jään alta tuli haukea, siikaa ja madetta. Vaskivuoren hangilla sukset luistivat, ja Lucky kaatui kinokseen.

Talven neljäntenä päivänä oli talvipäivänseisaus, vuoden pimein päivä. Kylä kokoontui hangen keskelle kokolle, ja sen valo heitti pitkät varjot lumelle. ”Täällä Vaskilahdessa sytytämme tänä yönä kokon”, sanoi Lempi, ”ettei aurinko unohtaisi tietä takaisin. Se on meidän kylämme oma tapa – ja huomisesta päivä pitenee taas.” Veikko oli laskenut mäkeä kahdeksan kertaa. Lempi kaatoi jokaiselle kupillisen kuumaa marjamehua.

Kipinät nousivat pakkastaivaalle, ja pohjoisessa taivas alkoi hiljaa vihertää: revontulet syttyivät kokon ylle. Pohjolan tie oli jo kuljettu. Nyt valo oli vain kaunis, ja kasvit kuiskivat sen alla ilman sirpaleitakin. Aamulla pihlaja kahisi kuistin edessä, ja vuosi alkoi alusta.

LÄHTEET

Kalevala (1849)

1. RUNO	Kirjan alkusanat: ”Mieleni minun tekevi”.
2. RUNO	Iso tammi: Sampsa Pellervoisen kylvö, Tursas, pikku mies merestä; Vaskilahden terho.
3. RUNO	Joukahaisen kilpalaulanta rajajoen sillalla – vuorolaulua, kuten Iivo Lipitsän laulama Kilpalaulanta.
4. JA 5. RUNO	Aino jättää korunsa rannalle – tässä kirjassa helmet hiekalle, sormuksen kummulle ja kengät vesikivelle – ja puhuu Väinämöiselle hopeisena kalana: ”En ollut merilohia”.
9. RUNO	Raudan synty: Ilmarisen laulu ja kivimäen portin lukko.
10. RUNO	Sammon taonta kolmena päivänä – jousi, vene, hieho ja aura – ja Sammon aineet: joutsenen kynä, maholehmän maito, ohran jyvä ja kesäuuhen villa.
13. RUNO	Lemminkäinen hiihtää Hiiden hirveä, ja sukset katkeavat: lyly, kalhu ja sauva.
14. RUNO	Tapion väen puhuttelu ja Tuonelan joutsen.
15. RUNO	Lemminkäisen äiti haravoi poikansa Tuonen joesta.

16. RUNO	Tuonen tytti soutaa; Tuonetar tarjoaa olutta.
17. RUNO	Antero Vipunen ja syntysanat.
19. RUNO	Kyinen pelto, Tuonen karhu ja Tuonelan hauki – Louhen koetukset.
32. RUNO	Tupatontun ja maahisen puhuttelu; Tellervo.
42. JA 43. RUNO	Sammon ryöstö: Väinämöinen soittaa Pohjolan väen uneen, Louhi lentää kotkana veneen perään, ja Sampo putoaa mereen ja hajoaa.
46. RUNO	Otson laulu: ”Otsonen, metsän omena, mesikämmen källeröinen”.
47. RUNO	Louhi kätkee auringon ja kuun kivimäkeen; Tulen synty.
48. RUNO	Vellamon ja Ahdon puhuttelu laiturilla.
50. RUNO	Väinämöinen lähtee vaskiveneellään ja jättää kantelon kansalle: ”Jätti kantelon jälille, soiton Suomelle sorean”.

Runonumerot viittaavat Elias Lönnrotin Kalevalaan (1849). Säkeet ovat Kalevalasta; englanninkieliset säkeet W. F. Kirbyn käännöksestä (1907).

LÄHTEET

Kansanperinne

KEKRI

Vuoden taite ja sadonkorjuun juhla. Vainajat käyvät kotona, kokko palaa heille ja haltijoille, ja aamulla alkaa uusi vuosi. Kekrin kotikalja on tässä kirjassa alkoholitonta.

JUHANNUS

Kokko, koivunoksat oven pieliin, vihdat tuoreista koivunoksista, yhdeksän kukkaa tyynyn alle – ja yö, joka ei pimene.

TALVIPÄIVÄNSEISAUS

Vuoden pimein päivä. Seisauksen kokko on tämän kirjan ja pelin kylän oma tapa, ei vanhaa perinnettä: kokot kuuluvat juhannukseen. Perinteessä päivän sanottiin pitenevän joulusta kukonaskeleen kerrallaan.

RIIHI

Vilja kuivattiin parrella ja puitiin varstalla. Riihen tuli vahdittiin koko yön, savussa ei kirottu eikä vihelletty, ja sadon ensimmäinen lyhde kuului riihen väelle.

HALTIJAT

Tupatonttu, maahinen, vedenemäntä ja riihitonttu. Haltijoiden suosio hankitaan lahjoilla ja tavoilla ja puhuttelemalla niitä oikein nimin – syntysanat ovat tietäjän valtaa, eikä niitä lausuta turhaan.

HIIDET	Pienet pahantekijät ja hiidenkivet, joiden koloissa ne asuvat.
METSÄSTYS	Metsästäjä kiittää Tapiota jokaisesta saaliista.
PUUMERKIT	Suvun merkit ja nimet veistettiin hirteen – riihen hirressä on kahdeksan nimeä.
NIMIKIVET	Vainajien nimet kivessä: kirjan Tuonelassa kuusi Kallionpäätä nousevat usvasta omina kivinään.

Vaskilahden väki

Perijä Toivo

Arvon siskon lapsenlapsi, joka perii Pihlajamäen – ja sen salaisuudet. Pelissä perijällä on pelaajan oma nimi.

Lucky

Arvon karkeakarvainen kääpiömäyräkoira. Haistaa hiidet ja aarteet – ja ajaa riistan aukealle.

Arvo Kallionpää

Seitsemäs vartija, joka katosi kekriyönä. Kirjoitti perijälleen kirjeen ja kätki viisi karttaa.

Eero Rautio

Kauppias, jolle puoli kylää on velkaa – ja joka on itse velkaa Pohjolaan. Sepän pojanpoika.

Leski Kerttu

Kangaspuiden ääressä. Näki kekriyönä kaksi lyhtyä; neuloi Luckyn kaulahuivin.

Tietäjä-Lempi

Kuuntelee pihlajaa, punoo kanteleen kielet ja johtaa kylän juhlat.

Veikko

Melkein kymmenen. Näkee pikku-ukkoja, vahtii riihen tulta ja etsii Mirri-kissaansa.

Veikon äiti Anni

Leipoo, keittää puolukkapuuroa ja odottaa miestään Mattia järveltä.

Suntio Aapeli

Soittaa iltakelloa ja hoitaa kirkkoa. Panee kekrin kotikaljan.

Nokiparta

Riihitonttu, joka on vartioinut kätköä seitsemän polvea ja piti tulen kekriyönä.

HENKILÖT

Pohjolan väki

Joukahainen

Pohjolan laulaja ja rajajoen sillan vartija. Osaa Tulen synnystä vain alun · runo 3

Paimenpoika

Paimentaa Louhen karjaa. Nimeä ei kannata sanoa ääneen · vrt. Kullervo, runo 33

Musti

Paimenen musta koira. Muistaa, mitä ihmiset unohtavat · runo 36

Pohjan neito

Louhen tytär, joka kehrää öisin kivimäellä ja kuuntelee aurinkoa ja kuuta · runot 18–19

Kalastaja Kauko

Neljäkymmentä talvea Sariolan avannolla.

Emäntä Talvikki

Sariolan vierastuvan emäntä. Myy halkoja ja ohraa, ostaa kalaa.

Louhi

Pohjolan emäntä. Pitää sanansa, kun se on tuohella – ja piirtää tuoheen lisää · runot 7, 19 ja 47

Seppä Ilmarinen

Takoi ensimmäisen Sammon ja takoo toisen kolmena päivänä. Rauta ei valehtele · runo 10

Otso

Tuonen karhu, joka ei ollutkaan Tuonen – vain vanha ja nälkäinen · runo 46

Mistä he tulevat

Tapio
Metsän kuningas · runot 14 ja 32

Tellervo
Tapion tytär · runo 32

Hiiden hirvi
Lemminkäisen hiihtoretki ja katkenneet sukset · runo 13

Tuonelan joutsen
Musta joki, valkea lintu · runo 14

Mielikki
Metsän emäntä · runo 14

Nyyrikki
Tapion poika · runo 14

Tuonen tytti
Tuonelan lautturi · runo 16

Lemminkäisen äiti
Haravoi poikansa joesta – ja sai hänen suksensa · runot 13 ja 15

Tuonetar
Tarjoaa Tuonelan olutta · runo 16

Tupatonttu
Kansanperinne: talon haltija

Vedenemäntä
Vellamon sukua · runot 5 ja 48

Arvon haamu
Arvon levoton sielu sinisenä liekkinä lammella

Antero Vipunen
Sanojen jättiläinen · runo 17

Maahinen
Kansanperinne: maan väki

Aino
Joukahaisen sisar, nyt Vellamon väkeä · runot 4 ja 5

Runonumerot viittaavat Elias Lönnrotin Kalevalaan (1849).

Tämä kirja kertoo selainpelin Chronicles of the Whispering Pixel: Whispers of the Sampo – Sammon kuiskaus koko tarinan: kekriyöstä Metsolaan, Tuonelaan ja Vipusen vatsaan, riihen kätköön ja vartioyöhön, Pohjolan kaamokseen ja kevääseen – ja vuoteen, joka kiertyi Pihlajamäessä tarinan jälkeen. Kuvat ovat pelistä.

Ilmainen demo: cyberleogames.com · Koko peli: cotwp.itch.io/whispers-of-the-sampo

Peli, tarina ja kuvitus: CyberLeo Games · Koodattu Claude-tekoälyn kanssa · Ikäraja 7+, sopii parhaiten yli 10-vuotiaille